

ІНОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто стан проблеми збереження зелених насаджень урбанізованих територій. Запропонована інноваційна технологія збереження зелених насаджень урбанізованих територій.

Ключові слова: зелені насадження, антропогенне навантаження, урбанізована територія, інноваційна технологія.

Annotation

The state of the problem of preserving green spaces in urbanized areas is considered. An innovative technology for preserving green spaces in urbanized areas is proposed.

Key words: green spaces, anthropogenic load, urbanized territory, innovative technology.

Вступ

Зелені насадження міст відіграють величезну роль у відновленні кисневого балансу атмосферного повітря, виконують очисні, захисні водоохоронні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, естетичні та інші корисні екологічні функції, покращують довкілля, створюють комфортні умови для життєдіяльності населення міст і урбанізованих територій. Доросле дерево може поглинути до 400 кілограмів вуглекислого газу на рік. Деревя охолоджують повітря у містах до 8-10°C, скорочуючи потреби у кондиціонуванні на 40%. Крім того, зелені насадження слугують повітряними фільтрами, що затримують забруднювальні речовини і антропогенні аерозольні частинки. Крім того, зелені насадження є беззаперечними індикаторами екологічного стану урбанізованої території, та якісними показниками основних природних компонентів довкілля: атмосферного повітря, поверхневих вод, ґрунту. Зелені насадження створюють екологічно сприятливе середовища для людини в урбанізованому середовищі.

При цьому, зелені насадження – «легені» міста, зазнають значного антропогенного навантаження і потребують належної уваги і догляду з боку комунальних служб міського господарства, екологічних, природоохоронних організацій і громадськості.

Зелені насадження страждають від забруднення атмосферного повітря газами, техногенними аерозолями промисловості, міського господарства, котелень, та сильно потерпають від кислотних дощів. Внаслідок цього в деревах підвищується вміст важких металів, збільшується зараження грибами, паразитами, значна кількість дерев всихає не доживши до свого зрілого віку.

Об'єкти та методика досліджень

Інвентаризації зелених насаджень урбанізованих територій – першочергова задача, яка включає обстеження санітарного стану і облік зелених насаджень, виявлення захворювань і пошкоджень деревостанів, прогнозування і розрахунок антропогенного навантаження на зелені насадження, виявлення небезпечних джерел забруднення, які впливають на зелені насадження [1,2].

Величину антропогенного навантаження на зелені насадження необхідно встановлювати з урахуванням навантаження на атмосферне повітря, поверхневі води і ґрунти. Проведення розрахунку продуктивності кисню зеленими насадженнями

$$P_{H_2O} = \sum_{i=1}^n (C_i \cdot T_i) \cdot K_1,$$

дає можливість встановити P_{H_2O} - продуктивність кисню урбанізованої території, т/рік; C_i - щорічний приріст фітомаси зеленими насадженнями, т/га; T_i - площа ділянки вкритої відповідною

рослинністю, га; K_1 - коефіцієнт переходу біологічної продуктивності до вільного кисню, дорівнює 1,3-1,45.

Порівнюючи продуктивність кисню Π_{H_2O} та річний валовий викид $B_{забр}$ джерел викидів урбанізованої території, можна оцінити стан атмосферного повітря урбанізованої території:

I рівень – забруднення атмосферного повітря знаходиться в допустимих межах, тобто:

$$\frac{dB_{забр}}{dt} \leq \frac{d\Pi_{H_2O}}{dt};$$

II рівень – забруднення атмосферного повітря призводить до збільшення числа захворювань населення урбанізованої території, тобто:

$$\frac{dB_{забр}}{dt} > \frac{d\Pi_{H_2O}}{dt};$$

III рівень – забруднення атмосферного повітря призводить до збільшення числа хронічних захворювань і скорочення терміну життя населення урбанізованої території, тобто:

$$\frac{dB_{забр}}{dt} \square \frac{d\Pi_{H_2O}}{dt}.$$

Фізико-хімічний аналіз води і ґрунту дає можливість встановити відповідність показників оптимальним значенням для відповідного виду рослинних угруповань.

На урбанізованих територіях зелені насадження часто потерпають від шкідників і хвороб. Для виявлення шкідників кори, деревини та коріння зелених насаджень, необхідно постійно проводити додаткові дослідження і відповідні профілактичні заходи.

Нажаль, на урбанізованих територіях, площу зелених насаджень завжди використовували для збільшення площі житлової і громадської забудови, тому, залишки зелених насаджень знаходяться під постійним і надмірним антропогенним навантаженням і не можуть виконувати свої екологічні функції.

У містах із переважанням багатоповерхової житлової забудови, концентрація міського населення на одиницю площі міста, настільки висока, що можливість збільшення площі зелених насаджень просто відсутня. Покращення якості повітря в містах із багатоповерховою житловою забудовою можливе, тільки за рахунок скорочення джерел забруднення атмосферного повітря, використання електроопалення і електротранспорту.

Інноваційна технологія збереження зелених насаджень урбанізованих територій передбачає створення цілісної системи постійного спостереження за їх санітарно-екологічним станом і забезпечує декілька рівнів захисту, а саме:

- 1) захист від незаконної вирубки, пошкодження та знищення зелених насаджень;
- 2) захист від засмічення зелених насаджень побутовими відходами і стічними водами;
- 3) охорону зелених насаджень від пожеж з врахуванням економічних, біологічних і екологічних особливостей рослинного фонду;
- 4) захист від шкідників і хвороб та надмірного рекреаційного навантаження.

Після проведення інвентаризації зелених насаджень і визначення фактичного антропогенного навантаження на урбанізовану територію, проводиться розрахунок необхідних площ зелених насаджень. Зелені насадження доцільно наповнювати довголітніми, вічнозеленими деревами хвойних порід: сосни, ялини, кипарису, які визнані найкращими природними фільтрами і фільтрують повітря цілий рік. У випадку відсутності вільних територій, для створення необхідних зелених насаджень на урбанізованій території, проводиться планування альтернативних природоохоронних заходів, здатних зменшити рівень антропогенного навантаження і покращити екологічні показники якості атмосферного повітря. До заходів, які здатні покращити екологічну ситуацію на досліджуваній урбанізованій території можна віднести: підвищення екологічних вимог до автотранспорту, зменшення забруднення в промисловості і комунальних підприємствах, зменшення забруднення теплогенеруючих об'єктів та впровадження ресурсо-енергозберігаючих технологій. Найбільше забруднення атмосферного повітря урбанізованих територій створює автотранспорт. Підвищення екологічних вимог до автотранспорту передбачає наступні заходи:

- 1) зменшення шкідливих викидів шляхом раціональної експлуатації і оптимізація маршрутів руху міського автотранспорту;

- 2) використання альтернативних екологічних видів палива;
- 3) використання каталізаторів та систем вловлювання викидів на громадському автотранспорті;
- 4) розділення транспортних потоків і розробка нових маршрутів для зменшення забруднення густонаселених районів урбанізованих територій;
- 5) збільшення мережі і кількості колективного електротранспорту.
- 6) розвиток мережі індивідуального електротранспорту: гіробордів, сигвеїв, моноколіс, самокатів, електровелосипедів.

Для промислових і комунальних підприємств зменшення викидів можливе:

- 1) за рахунок проведення природоохоронних заходів, спрямованих на зниження обсягів шкідливих речовин, що викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення підприємства;
- 2) повне виключення неорганізованих викидів;
- 3) встановлення очисних фільтрів і поглиначів на джерела викидів;
- 4) забезпечення дотримання нормативів гранично-допустимих концентрацій викидів в санітарно-захисній зоні підприємств;
- 5) поступове зменшення гранично допустимого викиду підприємств.

Висновок

Реалізація інноваційної технології збереження зелених насаджень, дасть можливість покращити якість атмосферного повітря на урбанізованих територіях і зберегти зелені насадження у гарному санітарно-гігієнічному стані, придатному для виконання своїх екологічних функцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Правила утримання зелених насаджень у населених пунктах України. Затверджено Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України 10.04.2006 № 105. зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 липня 2006 р. за № 880/12754
2. ДБН 360-92 Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. – К.: Мінбудархітектури України, 1993.

Гарсія Камачо Ернан Улліанодт – аспірант кафедри екології, хімії та технологій захисту довкілля, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ullianodht7777@gmail.com.

Васильківський Ігор Володимирович – канд. техн. наук, доцент кафедри екології, хімії та технологій захисту довкілля, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: igor.vntu@gmail.com.

Hernan Camacho Garcia Ullianodt – postgraduat Department of Ecology, Chemistry and Environmental Protection Technologies, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ullianodht7777@gmail.com

Vasytkovsky Igor Volodymyrovych – the candidate of echnical sciences, profesor asistent of the Department of Ecology, Chemistry and Environmental Protection Technologies, Vinnytsia National Technical University, e-mail: igor.vntu@gmail.com